اچکی روسیه وسبر مسلمانلرینڭ دینیه نظارتینڭ (محکمهٔ شرعیه‌نڭ)
مدرسه وامتحان شعبه‌سینه عائداشلر حقنده‌غی دستورالعملندن

امتحان دستوری.

ناشری: «ورثهٔ حسینیه کتبخانه‌سی»نڭ.
اوفا شعبه‌سی.

تکرار طبع حقی دینیه نظارتینه مخصوصدر.

اوفا «شرق مطبعه‌سی».
УФА,
электро-типографія „Восточная Печать"
1918 г.

4452
A3165/a

اچكى روسيه وسبر مسلمانلرينك دينيه نظارتينك (محكمهٔ شرعيه‌نك)
مدرسه وامتحان شعبه‌سينه عائدا شلر حقنده‌غى دستورالعملندن

امتحان دستورى.

ناشرى: «ورثهٔ حسينيه كتبخانه‌سى»نك.
اوفا شعبه‌سى.

تكرار طبع حقى دينيه نظارتينه مخصوصدر.

اوفا «شرق مطبعه‌سى».

УФА,
электро-типографія „Восточная Печать"
1918 г.

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

مقدمه.

ایچکی روسیه وسبر مسلمانلرینک دینیه نظارتی (محکمهٔ شرعیه) دینمزنک توزوکلگی وملتمزنک هر جهتدن ترقیسی ایچون امام‌لرنک وباشقه دینی منصب ایه‌لرینک علم وفهم لرینی کوترو ضرور ومهم أش دیه بلدکندن شول منصبلرغه کروگه تله‌وچیلرنی امتحان ایتکانده منصبلرینه لیاقت واستحقاقلرینه دقت ایتده؛ لکن تأسفگه قارشو بوکو-نگه قدر مادی ومعنوی مانعلر سببندن مدرسه‌لرمز مطلوب درجه‌ده اصلاح یولینه قویلوب یتمادکندن، خلقمز طرفندن امام یاکه مؤذنلک که صایلانوب امتحان ایچون کوندرله طورغان کمسه‌لرنک کوبسی علمی جهتلری بیک توبن آدملر بولا. شونلقدن دینیه نظارتی امتحان پروغراملرنده اوزینک کوزه‌تدگی غایه‌سینه ایرشوده زور آغراق کوره‌در. ایمدی بو غایه‌گه ایرشو مدرسه‌لرنی اصلاح ایله‌گنده بولا-چغندن، دینیه نظارتی بر جهتدن اوشبو مدرسه‌لرنی اصلاح چاره-لرینه تشبث ایته وایکنچی جهتدن نظارتده‌گی امتحان أشلرینی تر-تیبگه قویارغه طرشادر.

ئلکده بر محله‌ده ایکی امام بولوغه بنأ قیلونوب، باش امام «خطیب» اسمی ایله، معینی «امام» اسمی ایله یوریتله وبونلر امتحانده هم ایکی درجه سانالا ایدی. بوندن صونک ایسه ملت مجلسی‌نک قراری بوینچه محله‌گه بر گنه امام قویلاچقندن «خطیب» درجه‌سی توشریلوب، محله لوازمنه عائد بولغان درجه‌لر مؤذن و امامدن عبارت بولوب قا-لورغه تیوشدر؛ لکن دینیه نظارتنده بر یل اچنده آلنغان تجربه‌لردن

هم ملتمزنڭ احواليني ملاحظه ايتودن آڭلانوينه كوره، مؤذن و امام بولو ايچون هر ييرده بر درجه علم واقتدار طلب قيلو موافق تابلمى؛ چونكه هر ييرده بر درجه علم و اقتدار شرط قيلونسه، توبه‌نره‌ك او-رنلارغه مؤذن و امام تابا آلو ضرورتى ايچون بارچه امام و مؤذنلارنڭ درجهٔ علميه‌لرين توبه‌نره‌ك شرط ايتو لازم بولاچق حالبوكه؛ اورنيـنده قاراب امام و مؤذنلارنڭ علم واقتدارلرينه احتياج اوزگاره، شهرلرده‌و شهر مرتبه‌سنده ياعامى ياكه اقتصادى اهميتى بولغان اورنلرده بونگا احتياج كوب آرتادر. ايمدى اوشبو مصلحت و ملاحظه‌لرنى اعتبارغه آلوب دينيه نظارتى ئوز دائره‌سنده بولغان محله‌لرنى برنچى و ايكنچى درجه‌لرگه تقسيم ايتونى مناسب كوره، و برنچى درجه محله‌گه امام بولو ايچون مخصوص پروغرامما ايله «امام الجامع» لق درجه‌سينه امتحان طو-تونى شرط ايته، ايكنچى درجه محله‌لرگه امام بولو ايچون ايسه «امام» لق درجه‌سينه امتحان طوتونى كافى صانى اوشانداق برنچى درجه محله‌گه مؤذن بولوايچون «امام»لق درجه‌سينه امتحان طوتونى شرط قيله و ايـكنچى درجه محله گه مؤذن بولو ايچون ايسه مؤذنلك درجه‌سينه امتحان طوتونى كافى صانيدر. شونگا بنا ً، محـله لوازمنه عائد بولغان امتحان درجه‌لرى ١) مؤذن، ٢) امام، ٣) امام الجامع دن عبارت بولادر.

بونلارغه باشقه دخى دينيه نظارتنده بيرله طورغان تعليم و تدر-يس گه عائد امتحان درجه‌لرى بونلردر:

١) ابتدائى، دينى معلم، ٢) اورتا دينى معلم، ٣) مدرس.

بو درجه‌لر اوچون امتحانلارنى اجرا ايتو ترتيبلرى اوشبو وقتلى دستور العملده بيان قيلنه‌در. دخى بو دستورگه علاوه قيلنغان امتحان پرغرامماسينى عملگه قويودە دينيه نظارتى توبانده‌گى جهتلارنى كوز آلدنده طوتادر: دينى منصبلر اوچون بولغان امتحانلرده علوم دينيه‌و عربيه‌گه هم هر قايو منصب اهلارينڭ توغريدن توغرى وظيفه‌لريـنى اوته‌وگه عائد بولغان فنلرگه آرتغراق اهتمام واعتناء قيلنه‌چق شولا-

یوق علوم دینیه‌گه بر درجه آلت ویگره‌کده توسع معلوماتغه وسیله بولغان فنلر مطلوب رهم بولسه‌لرده، یوقاریده ایتولگانچه، حاضرگه قدر کوبره‌ك مدرسه‌لرمز اصلاح قیلنماغان وکرك قدر فنلر کرتلمه‌کان بولدیغندن وقتلی اولاراق بعض درجه‌لرنڭ امتحاننده آنداى فنلرنڭ بعضسی حقنده بر درجه مسامحه ایتارگه وآنارنڭ مبادی و مقدماتندن معلومات ایله اکتفاء ایتوب تورورغه مجبوریت بولاچق. امیددرکه، کیله‌چکده مدرسه‌لرمزنڭ اصلاح قیلنوی نسبتنده اول فنلردن امتحان هم تکمیل قیلنوب تیوشلی درجه‌سینه یتکرله‌چکدر انشاءالله. پروغرامداغی فنلردن عموگی قسمغه داخل بولغانلار شونلردر:

۱) مؤذن حقنده «جغرافیه‌دن معلومات» ۲) مؤذن وامام حقنده «حفظ الصحه‌دن معلومات» ۳) امام الجامع حقنده «تاریخ عمومی» «تاریخ ادیان»، «علم التشریح وعلم وظائف اعضاء هم حفظ الصحه» ٤) مدرس حقنده «الجبر والمقابله»، «کتب مقدسه‌دن معلومات». پروغرامداغی اوشبو فنلر «مطلوب» کورلوب بونارغه باشقه فنلر ایسه «لازم» ماده‌لر صانالاچقلر.

دينيه نظارتندەگی امتحان اشلرینی ترتیبکه قویو طوغروسنده، مدرسه و امتحان شعبەسینی اداره قیلوچی، قاضی کشاف الدین ترجمانی طرفندن توزلگان توبەنده یازلاچق امتحان قاعدەلری برنیچه عمومی مجلسلرده مذاکره قیلونغاندن صوڭ بعض مادەلرنی تصحیح ایله دینیه نظارتی طرفندن قبول ایتلدی. وشول قبول ایتلگان امتحان قاعدەلرینی ۱۹۱۸ نچی یل، ۱۴|۱ ایيولدن اعتبارا، نظارتده عملگه قویارغه قرار قیلندی.

قبول ایتلگان امتحان قاعدەلری بونلردر:

I

۱نچی ماده: مختاریت دائرەسنده‌گی مدرسەلر تیوشنچه اصلاح قیلونوب بر تورلی ترتیب و انتظامغه قویلوب بتکانگه قدر، دینیه نظارتنده دینی منصبلرغه کرورگه تلەوچیلرنی مخصوص توزولگان پروغرامما بوینچه امتحان قیلو دوام ایتدریلور. (نظامنامه ۱۸ نچی ماده.)

حاشیه: دینی منصب اهللرینی امتحان اوچون توزولگان پروغرامما دینیه نظارتی طرفندن مدرسه ادارەلرینه یبەرلور هم ملی مطبوعاتده اعلان ایتلور. اوشانداق بر مرتبه اعلان قیلونغاندن صوڭ، پروغرامماده بعض اوزگەرشلر یاصالسه بونلر هم وقتنده اعلان ایتلور.

II

امتحان درجەلری.

۲-دینیه نظارتنده دینی منصبلر اوچون امتحان قیلوب بیرله

طورغان درجه‌لر ایکی قسمدر. بر قسمی محله لوازمینه عائد بولوب اوشبولردر.

١) مؤذن، ٢) امام، ٣) امام الجامع. ایکنچیسی تعلیم و تدریس‌که عائد بولوب بونلردر:

ابتدائی دینی معلم، ٢) اورتا (درجه) دینی معلم، ٣) مدرس.

حاشیه: اورتا درجه دینی معلم تعبیرده قسقه‌لق بولسون اوچون «اورتا دینی معلم» اسمی ایله‌گنه یورتیله‌چکدر.

٣) مؤذنلك ایله ابتدائی دینی معلملك، امامق ایله هر ایکی درجه دینی معلملك، امام الجامع‌لق ایله اورتا دینی معلملك یاکه مدرسلك نك بر کشیده جیلوی ممکندر.

٤- یوقارغی ماده‌ده کورسه‌تولگانگه بناء مؤذن، امام هم امام الجامع‌لق اوچون امتحان قیلونه‌چق کیمسه تله‌سه، شول مجلسده دینی معلملك اوچون‌ده امتحان قیلونه آلور. لکن امام الجامع لقغه امتحان قیلنوچی کیمسه مدرسلك اوچونده امتحان قیلنورغه تله‌سه، توبه‌نده ٧نچی ماده‌ده کورسه‌توله‌چك وقتلارده‌غنه امتحان قیلونا آلور.

حاشیه: محله لوازمینه هم تعلیم و تدریس‌که عائد قسملرنك هر ایکسندن بر ور درجه آلغان کیمسه‌نك شهادت نامه‌سینه هر ایکی درجه‌سی یازلور.

III

امتحان وقتاری.

٥- مؤذنلرنك فقط مؤذنلك‌گه، یاکه مؤذن و ابتدائی دینی معلملك‌گه امتحانلاری هر آطنه‌ده شنبه کون اجراء قیلنور.

٦- امام و امام الجامع‌لرنك هم اورتا دینی معلملرنك امتحانلاری دوشنبه و سه‌شنبه کونلرنده اجراء قیلنور.

حاشیه: بو ماده‌دەگی امتحان دوشنبه کون باشلانور، شونگدن دوشنبه کون حاضر بولمغان کشی اول آطنده امتحانغه قبول ایتلمەس.

٧- مدرسه‌لر امتحانی مای هم سنتبر آیلرنده آطه‌نیڭ چهارشنبه وپنج شنبه کونلرنده اجرا قیلنور.

٨- مذکور کونلرده امتحان ایرته ساعت «١٠» دن «١٢» گه‌قدر، «١» دن «٢» گه قدر دوام ایتدریلور.

IV

امتحان روشاری

٩- همه درجه‌لر اوچون بولغان امتحانلر، بری شفاهی وبری تحریری ایکی قسمدن عبارت بولور.

١٠- تحریری قسمده امتحان پروغراممنده یازلغانچه، املا، انشا وترجمه هم ریاضیات‌دن وفرائض‌دن حل ایتلگان مسئله‌لری یازدریلور، بونلرغه باشقه فنلر ایسه، شفاهی قسمده اوته‌لورلر.

حاشیه: ا- شفاهی قسمده اوته‌له طورغان بعض ماده‌لر هیأت‌نیڭ تیوش کوروی ایله تحریری قسمده اوته‌لورگه ممکندر.

ب- تحریری امتحانده هرکم یازوینڭ آخرینه شول کوننگی تاریخنی قویوب امضا قیلور.

ج- تحریری امتحاننی قاراغان اعضا آخرینه امضا قیلور.

د- تحریری امتحانده یازلغان پارچه کاغذلر، حتی مسوده‌لریده برگه امتحان اشی یانینده صاقلانورلر.

١١- شفاهی قسمده کتابدن مطالعه قیلوب بیان ایتوله طورغان امتحانلرده اورنی کورسه‌تلگان‌دن صوڭ مطالعه وتفکر اوچون بر آز مدة مهلت بیرلور.

١٢- فرائض‌دن مسئله حل ایتگنده خاطرگه توشرور اوچون کتابغه مراجعت ایتوگه مساعده ایتلور.

درجه قویو:

۱۳ - امتحان وقتنده هیأت اعضالری، امتحان قیلنوچینینگ اسمی یازلغان کاغدگه هر برفن طوغریسنده استحقاقیغه کوره درجه قویا بارورار وآخرینه شول کونگی تاریخنی قویوب امضا قیلورار.

حاشیه: بونینگ اوچون فن اسملری یاصاغان وامتحان قیلنوچینینگ اسم وفامیلیه‌سینی یازارغه اورن قالدرلغان کاغدلر آلدین حاضرله‌نوب، امتحان دستهٔ اینه قویلورلر.

۱٤ - امتحان تمامنده، هیأتنینگ کینگاشی ایله، هرفن حقنده آیروم درجه قویلور واوچدن کیم قویلمغان فندن امتحان طوتقان سانالور.

۱۵ - هر فن حقنده درجه‌لر قویلغاندن صونگ، مجموع درجات فنلرنینگ سانینه تقسیم ایدیلوب خارج قسمت ٤ یارمدن کیم بولماسه، بو امتحان «امتیازلی» سانالور. اگر خارج قسمت دورت (٤) دن کیم بولماسه، «یخشی» واوچدن کیم بولمافانده «مقبول» سانالور.

۱٦ - امتحان نتیجه‌سنده‌گی قرار دفترگه یازیلوب، رئیس یا که اعضادن بری طرفندن امضا قیلنور. وشول مجلسده نتیجه حقنده قرار نامه یازیلوب بتون هیأت اعضاسی طرفندن امضا قیلنور.

۱۷ - امتحان صونگنده دفتر هم امتحانغه متعلق بوتون کاغذلر شعبه‌گه تاپشرلوب، شعبه طرفندن امتحان نتیجه‌سینه موافق «قرار وحکم» توزولور وبونگا نظارت اعضاسی بارچه‌سی امضا قیلورلر.

حاشیه: امتحان نتیجه‌سینه قرار بیرووده آزچیلق طرفنده قالغان اعضا خصوصی فکرینی بیان قیلوب امضا ایتمه‌گه اختیارلیدر.

۱۸ - امتحانغه متعلق بوتون کاغذلر مخصوص اش یاصالوب شعبه‌ده صاقلانور، فقط یل تمامنده آرخیوگه تاپشرلور.

۷

امتحان طوتقان کمسه‌لرنك حقوقی.

۱۹ – مؤذنلك‌كه امتحان طوتقان كیمسه ایكنچی درجه محله‌لرده‌گنه مؤذنلك منصبینی اشغال ایته‌رگه حقلیدر.

حاشیه: – برنچی درجه محله‌لرده مؤذنلك منصبینی اشغال ایتو اوچون اماماق درجه‌سینه امتحان طوتو شرط در.

۲۰ – اماماق درجه‌سینه امتحان طوتقان كیمسه، مختاریت دائره‌سنه‌گی ایكنچی درجه محله‌لرده‌گنه اماماق منصبینی اشغال ایته‌رگه حقلی بولوب برنچی درجه محله‌لرده بو اورننی اشغال ایته آلمیدر.

۲۱ – امام الجامع‌لقغه امتحان طوتقان كیمسه، مختاریت دائره‌سنده‌گی همه محله‌لرده اماماق منصبنی اشغال ایته‌رگه حقلیدر، شولا‌یوق عامی جهتدن ولایت هم ناحیه محتسبی بولورغه‌ده حقلیدر؛ یعنی امام الجامع‌لقغه امتحان طوتقان بر ذات محتسب‌لكگه صایلانسه، آنی قبول و تصدیق ایتو اوچون، یاڭیدن امتحان شرط بولماس.

حاشیه: ۱ – مختاریت دائره‌سینه کرگان محله‌لر اورنلرینه قاراب، ایكی درجه‌گه بولینه‌لر، برنچی درجه‌گه ولایت، اوبلست یا‌كه ئویه‌ز مرکزی بولغان شهرلرنڭ همه‌سی کره‌لر. بونلر ئوستینه اوزنڭ دورت یا‌كه آندن آرتق صنفلی مدرسه بولوب عامی جهتدن اهمیتی بولغان محله‌لر دخی مسجدی و آنڭ خادملری وقف ایله تأمین قیلونغان و اقتصادی جهتدن اهمیتی بولغان محله‌لر بیسته و آولـلرده بولسه‌لرده برنچی درجه‌گه کره‌لر.

ب – دینیه نظارتی بیسته و آوللرده‌گی برنچی درجه‌گه کرگان محله‌لرنی، اول حقده معلومات جیغالدن صوڭ، وقتی ایله مطبوعاتده اعلان ایته‌ر.

۲۲ – ابتدائی دینی معلم‌لكگه امتحان طوتوچی هر تورلی (٤-

٥-٦ صنفلی) ابتدائی مکتبلرده دین معلمی اورنینی اشغال ایته آلادر.

حاشیه: ابتدائی دینی معلملکگه امتحان طوتقان کشی تله‌سه، ایکنچی درجه محله‌لرده مؤذنده بولا آلور بونک اوچون یاکیدن امتحان لازم بولماس.

٢٣ - اورتا دینی معلم درجه‌سینه امتحان طوتقان کیمسه هر توری ملی وغیرملی اورتا مکتبلرده هم اورتا مکتب درجه‌سنده‌گی دائمی هم وقتلی قورصلرده دین معلمی منصبینی اشغال ایته‌رگه اوشانداق اورطه مدرسه‌لرنک توبه‌نگی دورت صنفلرنده علوم دینیه درسلرین اوقتورغه حقلیدر.

٢٤ - مدرسلک‌گه امتحان طوتقان کیمسه، اورتا مدرسه‌لرگه‌مدیرلک هم ناظرلق و بارچه صنفلرنده مدرسلک منصبینی اشغال ایته‌رگه هم عالی مکتبلرده و عالی قورصلرده دین حقنده درسلر (ایکسیه‌لر) سویله‌رگه حقلیدر.

شولایوق علمی جهتدن دینی، یوقاری منصب لرنک هر قایوسینی اشغال ایته‌رگه‌ده حقلی بولور.

حاشیه: مدرسلک‌گه امتحان طوتقاندن صوک، ایک آزی بیش یل مدة تدریس ایله اشتغال ایتکان کیمسه یاکادن امتحانسز برنچی، وایکنچی درجه‌محله‌لرگه امام بولا آلور.

VI

امتحان مجلسینک اعضاسی.

٢٥ - امتحان مجلسنده مفتی ریاست ایته‌ر. اول حاضر بولماغانده قاضیلردن بری رئیسلک قیلور.

مؤذن، امام و دینی معلملر امتحاننده رئیسکه باشقه ایکی قاضی، امام الجامع امتحاننده اوچ قاضی، مدرس امتحاننده ایسه، بوتون هیأت حاضر بولو لازمدر.

٢٦ - امتحان مجلسنده حاضر بولو قاضیلر آراسنده نوبت ایله

یورتیلور، لکن بر کشینینگ امتحاننده باشدن آخرینه قدر، حاضر بولغان اعضائی نوبتک بولماسه‌ده، درجه‌تعیین ایتوده‌تاوشقه مالک سانالور.

VII

امتحانغه قبول قیلنونگ شرط و روشلری.

۲۷ ـ امتحانغه قبول‌قیلنو اوچون اون‌بیدی یه‌ش طولو شرطدر. بوندن کیم یه‌شده‌گی کشی هیچ بر درجه امتحانینه قبول ایتلماس.

۲۸ ـ امتحان قیلوناچق کیمسه، دینیه نظارتی اسمینه عریضه یازار، عریضه‌سنده ئوزینینگ بوتون آدریسینی و قایو درجه‌گه امتحان قیلنورغه استه‌دیکینی بیان ایته‌ر هم قایو مدرسه‌ده تحصیل ایتدیگینی وعریضه‌سی ایله‌برگه نیندی رسمی حجتنامه‌لر (داقومینتلر) تقدیم قیله‌جقینی کورسه‌تور.

۲۹ـ امتحانغه کروچی آدم‌عریضه‌سی ایله برگه پاسپورتینی یا که آننگ اورنینه طورغان باشقه کاغدینی و اوقوغان مدرسه‌سندن آلغان شهادتنامه‌سینی تقدیم ایته‌ر.

۳۰ـ امتحانغه کیلوچیلرنینگ عریضه‌لرینی نوبتچی قاضی قبول ایتکاندن صونگ، امتحان شعبه‌سینه اوزاتور. و بوشعبه‌نینگ باش یازوچیسی عریضه‌نینگ و تیوشلی کاغدلرنینگ، ۲۸، ۲۹ نچی ماده‌لرگه موافقتینی تیکشر گاندن‌صونگ، امتحان دفترینی بیروب یازارغه قوشار. امتحان قیلنوچی ایسه شول کونگی تاریخنی وعریضه‌سنده یازلغانچه بوتون آدریسینی هم قایو درجه‌گه قیلنورغه تله‌دیکینی اوقوغان فنلرینی یا که تمام ایتکان مدرسه‌سینی هم یه‌شینی یازار و بو دفتر یازیلوب بتو ایله شعبه قاضیسینه تابشرلور.

حاشیه: نوبتچی قاضی امتحان قیلوناچق کیمسه‌لرنی برنچی نوبتده قبول ایته‌ر.

۳۱ـ شعبه قاضیسی ۵، ۶، ۷، ۸، ۲۵ هم ۲۶ نچی ماده‌لرگه موافق امتحان نوبتنده‌گی باشقه قاضیلرغه امتحان مجلسینه حاضر بولورغه خبر ایتوب دفترنی رئیسکه تابشرور.

VIII

امتحان قیلو اوچون کانسه‌لریه مصاریفی آلو.

۳۲ـ ۆذنلك هم ابتدائی دینی معلملك درجه‌لری اوچون بولغان امتحاندن اوچ صوم، بونلرغه باشقه، همه درجه‌لر اوچون بولغان امتحاندن بیش صوم کانسه‌لریه مصاریفی آلنور.

حاشیه: بو آقچه آلنوب کاصه دفترینه قایو نومیرده یازلغانون خزینه‌دار امتحان قیلنوچینك عریضه‌سینه یازار هم امضا قیلور.

IX

امتحان شهادتنامه‌سی حقنده.

۳۳ـ امتحان قیلونغان کیمسه‌گه ۲، ۳ نچی ماده‌لرگه هم ٤ نچی ماده‌نك حاشیه‌سینه موافق آلغان درجه‌لری بیان ایته‌لوب شهادتنامه بیرلور.

حاشیه: ا ـ شهادتنامه‌غه نظارت هیأتینك اکثری امضا قیلور، و نظارتنك مخصوص مهری باصلوتیوشدر.

ب ـ شهادتنامه امتحان قیلنوچینك اوزینه یا که رسمی وکالتنامه‌سی بولغان وکیلینه بیرلور.

شهادتنامه‌سینی یوغالتوچی حقنده.

۳٤ـ امتحان قیلنوب شهادتنامه آلغان بر کیمسه شهادتنامه‌سی یوغالغانون، یا که باشقه‌چه تلف بولغانون بیان قیلوب شهادتنامه‌دن

کوچرمه (دوبلیکات) یا که بو حقده‌گی قرارنامه‌دن معلومات (اسپراوقه) صوراسه، شهادتنامه‌سینینگ یوغالغانون بر ۀر غزیته‌ده اعلان ایتکان بولسه. یا که تاف بولووی حقده، اوشانچلی بر مۆسسه‌دن حجتنامه تقدیم ایتسه، بو کشیگه امتحان شعبه‌سی، توقفسز، صوراغان کاغذین بیرور.

حاشیه: ا- محتسبلر و امامل‌ر محکمه‌سی هم مملکتده هر توْرلی رسمی محکمه و مأمور کیشیلر اوشانچلی مۆسسه سانالار.

ب- بر کیشی‌سه بر مرتبه آلغان شهادتنامه‌دن کوچرمه‌سینی (دوبلیکاتینی) یوغالتسه، ایکنچی مرتبه دوبلیکات بیرو اوچون شول ۳٤نچی ماده‌دگی شرطلرغه رعایه قیلو لازم بولور.

۳۵- یوقارغی ماده‌ده کورسه‌تولگانچه، غزیته‌ده اعلانی هم بر مۆسسه‌دن حجتنامه‌سی بولماغان کشیگه امتحان حقده‌غی قرارنامه‌دن (ژورنالنی پاسه‌تاژولینیه‌دن) فقط کوچرمه بیرلورگه ممکندر.

X

امتحان طوتا آلماوچیلر حقنده.

۳٦ - صوراغان درجه‌سینه امتحان طوتا آلماغان کشی، هیئت طرفندن لازم کورلگان مدتگه حاضرلنو اوچون چغارلور.

۳۷ - بر کیمسه ایکنچی مرتبه کروپده امتحان طوتا آلماسه، بونی هم یوقارغی ماده‌گه موافق مدت ایله چغارلور، لکن شولوق درجه‌گه ۳نچی مرتبه کروده‌ده امتحان طوتا آلماغان کشی بوتونله‌ی یاراقسز سانالوب مدتسز چغارلور.

حاشیه: ایکنچی واوچنچی مرتبه امتحانغه قبول قیلنو اوچون، چغارلغان مدت اچنده اوقو ایله شغللنگینه بر اوشانچلی آدم‌دن شهادتنامه آلوب کیلو شرط قیلنور.

۳۸ - ایکنچی یا که اوچنچی مرتبه امتحانغه قبول قیلونغان کشی

يوقاريده مذكور ١٤ نچی ماده حکمنچه ئلكده طوتقان فتارندن
تکرار امتحان قیلنماز.

حاشیه: امتحان طوتا آلماغان کشیگه کیله‌چكده قایو فنلاردن طو
تارغه، تیوشلیگی حقنده قرار نامه‌دن کوچرمه بیرلور.

۳۹ - بردرجه‌گه امتحان طوتا آلماغان کشی تله‌سه، شولوق وقتده
عریضه بیروب، ۵، ٦ و ۷ نچی ماده‌لرگه موافق آندن توبه‌ن درجه‌گه
امتحان قیلونا آلور.

حاشیه: بردرجه‌گه امتحان طوتا آلماغان کشینی شولوق وقتده
آندن توبه‌ن درجه‌گه امتحانغه قبول ایتو اوچون تکرار امتحان آقچه‌-
سی آلونماز.

مفتی: عالمجان بن محمدجان البارودی.

قاضیلر	رضاءالدین بن فخرالدین کشاف الدین ترجمانی صالحجان اورمانف حجت الحکیم محمودوف عبدالله سلیمان

دینیه نظارتی طرفندن دینی منصبلر اوچون قبول ایتولگان وقتلی امتحان پروغراممасی.

١ نچی ماده: یوقاریده ٢ نچی ماده‌ده ئه‌یتولگانچه دینیه نظارتندن امتحان قیلوب بیرله طورغان درجه‌لر ایکی قسمدر؛ برنچی‌سی لوازمنه عائد بولوب بونلاردر:

١) مؤذن، ٢) امام، ٣) امام الجامع.

وایکنچیسی تعلیم وتدریس‌که عائد بولوب بونلاردر:

١) ابتدائی دینی معلم، ٢) اورتا دینی معلم. ٣) مدرس.

بو منصبلرغه کرورگه تله‌وچیلارنی توبنده‌گی پروغرام ایله امتحان قیلونه‌در.

I

مؤذن‌دن اوشبو درسه‌لر طلب قیلنور:

١ – تجویدکه تطبیق ایله قرآن اوقو.

٢ – ایمان واعتقاد روشلری.

٣ – طهارت ونماز مسئله‌لری هم باشقه فرض عبادتلارنڭ قسقه‌چه حکملری.

٤ – اذان واقامت ونماز اچنده‌گی ذکرلر هم باشقه معروف دعالرنی درست اوقوب توركیچه‌گه ترجمه.

٥ – جنازه ودفن میت وتکفین حکملری.

٦ – توركیچه اوقوب سویله‌و هم درست یازوو بر قدر انشا قوه‌سی بولو.

٧ – سیرنبی وتاریخ مقدس‌دن خبردار بولو.

٨ – اخلاق دینیه (حسنه) واخلاق ذمیمه‌نی آیروب بلو.

٩ – حفظ الصحه‌دن بر آز معلومات.

١٠ – حجاز یرلری وقدس شهرلری کبی دینا معروف اورنلارنڭ موقع جغرافیلرینی بلورلك قدر بولسه‌ده جغرافیادن معلومات.

١١ – محله‌ده مؤذن وظیفه‌لری نه‌لر ایکانون بلو.

تنبيه: مؤذن بولاچق كيمسه، يس، ملك، عم سوره‌لرين هم سوره الضحى‌دن آخرغه قدر سوره‌لرنى حفظ ايتكان بولو تيوشدر.

II

ابتدائى دينى معلم‌دن مؤذن حقنده ۱ – ۱۰ نچى ماده‌لر اوستينه اشبو نرسه‌لر طلب قيلنور:

۱ – ۷ نچى ماده‌ده‌گى سير نبى وتاريخ مقدس‌دن طوليراق معلومات.

۲ – عرب تلينك صرف و نحوندن خبردار بولوب ييكل‌رك عباره‌لى عربى كتابلرنى اوقوب آڭلاو.

۳ – اصول تعليم وتربيه‌دن خبردار بولو.

III

امام‌دان اوشبو نرسه‌لر طلب قيلنور:

– تجويد قاعده‌لرينه تطبيق ايله قرآننى درست اوقو

۲ – قرآننى توركيچه‌گه ترجمه هم قرآن تاريخى حقنده معلومات.

۳ – اعتقاد مسئله‌لرين دليللرى ايله بلو.

۴ – عبادات (نماز، روزه، زكات وحج احكامى).

۵ – عائله مسئله‌لرى (نكاح، طلاق وآنلرغه متعلق مسئله‌لر) قضاء دعوى وشهادة بابلرى.

۶ – شرعى مسئله‌لرنى عربى كتابلردن آڭلاراق، واقعه‌لرنى روايتلرگه تطبيق ايته‌رلك مطالعه قوه‌سى بولو.

۷ – عربى عباره‌نى صرف ونحو قاعده‌لرينه تطبيق.

۸ – سير نبى وتاريخ اسلامنى اجمالى بلو.

۹ – توركيچه درست املاء ايله انشا يازو.

۱۰ – فرائضنى مسئله وتصحيح ايله بلو.

۱۱ - فرائض‌دن مسئله حل قیلوراق درجه‌ده حساب.
۱۲ - اخلاق دینیه (حسنه) وذمیمه‌نی آیروب بلو.
۱۳ - جغرافیادن معلومات.
۱٤ - حفظ‌صحت‌دن بر قدر معلومات.
۱۵ - اماماق وظیفه‌سینی ئوته‌و اوچون کیره‌کلی بولغان نظام‌و قاعده‌لر.
۱٦ - هرکمگه آڭلانوراق روشچه برموضوعده توركیچه وعظ-ویله‌ی آلو.

IV

اورتا دینی معلم‌دن امام حقنده ئه‌یتولگان ۱ - ۱٤ نچی ماده‌لر ئوستینه اوشبو نه‌رسه‌لر طلب قیلنور.

۱ - سیرنبی، تاریخ اسلام وتاریخ ملی‌دن یخشی معلومات.
۲ - عموما جغرافیه‌دن کیڭره‌ك معلومات اوستینه جغرافیهٔ ریاضیه‌دن بر آز معلومات.
۳ - علم احوال روح‌دن هم اصول تعلیم وتربیه‌دن خبردار بولو.

V

امام الجامع‌دن اوشبو نه‌رسه‌لر طلب قیلنور:

۱ - درست قراة ایله قرآن اوقو هم ترجمه وتفسیر.
۲ - قرآن تاریخی هم رسم مصاحف حقنده معلومات.
۳ - حدیث‌دن کتب سته‌دن برینی مطالعه ومصطلح الحدیث‌دن خبردار بولو.
٤ - عقاید تفصیللی روشچه دلیللری ایله.
۵ - مسائل فقهیه‌نی دلیللرینه تطبیق ایله بلو.
٦ - اصول الفقه
۷ - عربی عباره‌لرنی صرف ونحو قاعده‌لرینه تطبیق ملکه‌سی وبلاغت قاعده‌لرینه تطبیق قوه‌سی بولو.
۸ - سیرنبی وتاریخ اسلام.

٩ - تاریخ ملی.
١٠ - عربی درست املا.
١١ - تورکیچه انشاء.
١٢ - فرائضنی تماما بلوب هر تورلی مسئله‌لرینی تصحیحی ایله حل قیله آلو.
١٣ - حساب وجغرافیا
١٤ - هندسه‌دن بر قدر معلومات.
١٥ - هیأت (قوزموغرافیا)دن خبردار بولو (*)
١٦ - علم احوال روح هم منطق.
١٧ - تاریخ ادیان.
١٨ - تاریخ عمومی
١٩ - حکمت طبیعیه‌دن بر قدر معلومات
٢٠ - علم التشریح وعلم وظائف اعضا وحفظ الصحة.
٢١ - خطبه‌نک سنت و ادبلرینی بلو هم تورکیچه هر کم آشلار، اق وعظه‌لر سویله‌و.
٢٢ - امام وظیفه‌سینی ئوته‌و اوچون کیره‌کلی بولغان نظام وقاعده‌لر.

VI

مدرس‌دن اوشبو فنلار طلب قیلنور:

١ - اعتمادلی وعامی کتب تفسیرگه تطبیق ایله قرآن تفسیری.
٢ - علوم القرآن (وجوه قرأة، رسم مصاحف، جمع قرآن وباشقه‌لر)
٣ - حدیث کتب ستّه‌دن ایکیسینی مطالعه، هم مصطلح الحدیثنی یخشی بلو.
٤ - مسائل اعتقادیه‌ده اساسلی واحاطه‌لی معلومات.
٥ - فقه‌نک همه بابلرینی یاخشی بلو.
٦ - علم اصول الفقه.

(*) جغرافیه ریاضیه‌ده کورسه‌تلگان مقدار معلومات.

٧- ادبيات عربيه (معانی، بيان، بديع، عروض واشعار).
٨- عربی درست املا وقسقه‌رق موضوعده عربی انشأ.
٩- تورکيچه انشأ وتحرير.
١٠- تاريخ اديان ومذاهب
١١- کتب مقدسه‌دن معلومات.
١٢- سير نبی وتاريخ اسلام
١٣- تاريخ ملی هم تاريخ عمومی
١٤- علم الفرائض کامل روشچه
١٥- حساب وهندسه
١٦- جغرافيه
١٧- هيأت (قوزموغرافيا) دن معلومات.
١٨- علم احوال روح ومنطق
١٩- حکمت طبيعيه.
٢٠- الجبر والمقابله
٢١- علم التشريح وعلم وظائف اعضا هم حفظ الصحة.
٢٢- اصول تعليم وتربيه
٢٣- اصول خطابت ومواعظ

تنبيه: امام الجامع لقغه امتحان قيلنوچی کيمسه شول وقتده وق مدرسلککه امتحان طوتارغه تله‌سه، مدرس حقنده بولغان بارچه ماده‌لار ئوستينه، امام الجامع حقنده‌گی ٢١، ٢٢نچی ماده‌لردن امتحان قيلنور؛ لکن امام الجامع نڭ باشقه ماده‌لرندن امتحان قيلنماز

دينيه نظارتنده وقتلی رئيس: قاضی رضاالدين بن فخرالدين

قاضيلار:
کشاف الدين ترجمانی
عبدالله سليمان
حجت الحکيم محمودی
صالح جان اورمانف

ملت مجلسی طرفندن قبول ایتولگان، دینیه نظارتی نظامنامه‌سینڭ ۸۱ نچی ماده‌سینه «ا» حاشیه‌سینی عملگه قویو حقنده وقتلی قاعده‌لر:

۱ نچی ماده: ملت طرفندن ۱۹۱۷ نچی یل ۱۱ نچی مایده برنچی مرتبه صایلانغان هیأت‌دن ئوتك امتحان ایتلوبده مؤذنلك یاکه اماملقغه تصدیق ایتولمه‌گان کیمسه‌لرنی اگر دینیه نظارتی لزوم کورسه، تکرار امتحان ایته‌ر. (نظامنامه: ۱۸ نچی ماده‌گه حاشیه).

حاشیه: ۱ - برنچی مرتبه ملت طرفندن صایلانغان هیأت: مفتی عالمجان البارودی، قاضیلر: صالحجان اورمانف، عبدالله سلیمانی، کشاف الدین ترجمانی، حجت الحکیم محمود، عمرقاراشی ونخاصه‌بوبیه‌در.

ب - امتحان صوڭنده توزولگان قرارنامه‌ده یاکه بیرلگان شهادتنامه‌ده مذکور هیأتنڭ ایکیسینڭ امضاسی بولسه، اول امتحان صایلانغان هیأت طرفندن اجراء ایتولگان صانالادر.

ملت مجلسی قرار قیلغان مذکور نظامنی عملگه قویو روشی:

۲ - برنچی ماده‌ده ایتولگان بر کیمسه‌نڭ مؤذنلك یاکه امام‌لقغه تصدیق أشی نظارتکه کیلسه، مسجد و امام‌لر شعبه‌سی بو کشینڭ ایسکی امتحان اشینی برگه قویوب، اول حقده مدرسه و امتحان شعبه‌سینه اعلام ایته‌ر.

۳ - مدرسه و امتحان شعبه‌سی یوقاریغی ماده‌ده‌گی اعلامنامه‌نی آلو ایله، ایسکی امتحان أشارینی تیکشروب اول حقده شعبه‌نڭ فکرینی علاوه قیلوب معروضه یازار؛ هم مسئله‌نی عمومی مجلسکه عرض ایته‌ر.

٤ - مسئله عمومی مجلسکه عرض قیلونغانده عمومی مجلسی «بو کیمسه‌نی یاڭادن امتحان قیلو تیوش یاکه تیوش توگل» دیوب قرار بیرور صوڭره شوڭا موافق عمل قیلنور.

٥ - بو مسئله عمومی مجلسده حل ایتولگانگه قدر تصدیق اشی توقتالوب طورور.

مفتی: عالمجان بن محمدجان البارودی

قاضیلر:
رضاالدین بن فخرالدین.
صالحجان اورمانف.
عبدالله سلیمانی.
کشاف الدین ترجمانی.

A=3165

بهاسی ۱ صوم ۵۰ تین.

صوراتو اوچون آدریس:
Уфа, Книжный писчебумажный магазинъ Н-цы Ш. Хусаинова

65